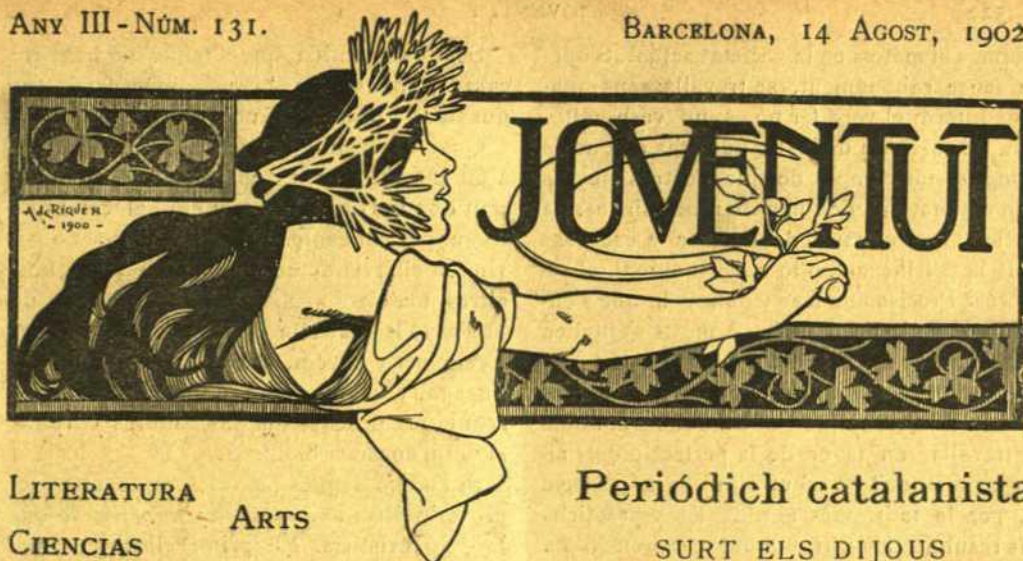

LITERATURA
CIENCIAS

ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT..	20	CÉNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS.	40	»
» » SENSE FOLLETINS.	25	»

SUMARI:

Parlém, per Frederich Pujulá y Vallés.—Observacions sobre la vida moderna (continuació), per Emili Tintorer.—Desencantament, per G. Zanné.—Capvespre, per Joseph Duró y Gill.—Serenata, per Francesch Oliver.—L'antich Teatre Grech: III, Eurípides, per Pompeyus Gener.—Mort de Santa Odonia de Castella Blanca, per Xavier Viura.—Novas.

FOLLETÍ:

TITELLAS FEBLES, per Frederich Pujulá y Vallés. Plech 1.

NATURA, per John Ruskin, traducció de Cebriá Montoliu. Plech 11.

PARLÉM

¿Es que tenim la esperança de que dintre de poch tot se corretjirà? ¿Es que podém estar segurs de que, al menys l'últim any que'ns toqui de vida, podrém gaudir la realisació de lo qu'avuy considerém com l'ordre ahont s'hi trobará la felicitat? ¿Es que podém tenir confiança en que, avans de que morim nosaltres, la puresa que prediquém será un fet y'ls esforços que cada hu haurá practicat per lo qu'ell creu el bé haurán produhit fruyt? ¿Es que'l que s'afanya en voler que la honradesa sigui general arribará á veure son afany realisat? Y'l que voldria'l regnat dels

conscients ¿arribará á atrapar-lo? Y'l que voldria l'abolició de las convencions ¿arribará á fruhirla?

Desgracia sería que la Humanitat se fes tals preguntas no podent contestarlas ab un si rodó. Si la esperança s'abolís del cor del home, la major part dels actes que aquest realisa deixaria de realisarlos. Però no's pot assegurar tampoch que la esperança de realisació que mou als homes sigui sempre conscienta, perque en la major part dels casos la esperança no es sinó una vaguetat, sobre la que ni s'ha rumiat ni s'hi ha fet cap rahonament de cap classe, ni s'hi ha fixat la mirada fermament.

Potser hauriam de dir, millor, que la desgracia esdevindria'l jorn que la Humanitat se fes aquellias preguntas, sens aténdrens á la resposta. Hi há una inconsciencia en els actes tan intensa, que casi tots se verifícan sense finalitat determinada, y per lo tant sense necessitat de que la esperança hi entri com á factor excitador. L'home se sent máquina, diu en Tintorer. Y té rahó; els seus actes son purament mecánichs. Se reb la empenta en la infantesa: una empenta en direcció determinada, á gust del qu'empeny y durant tota la vida conservém aquella direcció, embrutits en l'acatament de la lley d'inercia moral. Y es qu'encara l'home no s'ha

trobat a si mateix en la societat actual. S'opera sense raonament, se treballa sens anàlisi intern: el verb fer no es un verb reflexiu. ¿Es aixó un mal? ¿Es que'l dia en que'ns donguessim compte de que nostras lluytas cap resultat práctic han de produhirnos, la societat se creuharia de brassos y esdevindria la petrificació, ó lo qu'es tant mal, el retrocés? Precisa analisar y definir lo que s'entén per resultats pràctichs. Aquests s'entenen generalment en el sentit de tot alló que, essent un bé, porta la direcció dels altres vers nosaltres. Tal comprensió conduheix al home a treballar en favor de la perfecció dels altres, pera que'l bé rebut sigui més perfecte y, per lo tant, més agradables y pràctichs els resultats. En virtut de tal comprensió ha pogut neixe'l proverbí que diu: *Mira lo que't dich y no miris lo que faig*, aberració moral baix tots els punts de vista, com demostraré. Entenent aixís lo qu'ha de constituhir nostra felicitat, no sols no s'arriba a resultats pràctichs, sinó que la Humanitat camina desorientada, perque com sigui que cada individu vol imprimirli una direcció que la conduheixi a produhirli'l seu bé particular, els esforços son contraris, se restan, s'aniquilan.

Entenent que la nostra felicitat ha de provenir de que la societat se compenetri de nostra manera d'ésser, estém abocats a una desgracia si'ns fem aquellás preguntes, perque per mica que meditem veurém que'l món avensa molt lentament, y que la nostra vida es molt curta, y per lo tant que no es fácil qu'arribém a gaudir l'estat general adoptat a nostra manera d'ésser.

Peró no succehirá aixó, si per resultats pràctichs enteném tots aquells bens que, provenint de nosaltres mateixos, en nosaltres mateixos se reflexan, perque llavors l'esforç es *hu* NATURALMENT, y'ls efectes rápits. Fundat en aquest principi, un tractat de pedagogia nort-americà recomana als mestres qu'aboleixin la classificació dels deixebles y qu'en las notas no'ls hi diguin: «Tu sabs més que aquell, ó menys que aquell altre», perque si'l altre que sab més progressa, el que sab menys, encara que progressi també, sempre se sentirá inferior y li semblarán inútils els seus esforços; y que se'ls hi digui: «Tu *avuy* sabs més qu'*ahir*, ó menys», perque llavors els resultats s'aprecian fácilmente.

Sembla mentida que l'home no hagi encara comprés que hi veu més fácilmente guaytant a dintre que no a fora!

Quan els resultats pràctichs s'entenen d'un a un mateix, ens es completament indiferent que la Humanitat trenqui pel camí que tingui per convenient, perque llavors no vivim en ella, sinó que vivim ab y en nosaltres mateixos solzament. Els ideals de perfecció's realisém en nostra personalitat. Tenim set y bevém, bevém fins que la set s'apaga, y quan estém sadollats, llavors vesém la predicació com las ánforas curullas el vi qu'encara s'hi aboca.

Si l'home hagués pensat sempre aixís, el proverbí *Mira lo que't dich y no miris lo que faig* no existiria. En primer lloch, perque ningú ha de mirar lo qu'altre li digui, sinó lo que's digui ell mateix, y en segon lloch perque l'home no ha de *dir* res (predicar) que no estigui en relació ab lo que fa. De manera, qu'en virtut de la independència del altre y meva, ni ell ha de mirar lo que li dich ni molt menys lo que faig, y la primera part del proverbí es falsa; y en virtut de la lógica natural de la verdadera regla de vida, com que no dech *dir* res que no ho hagi fet, com que no puch vessar fins qu'estigui curull, si s'ha de mirar lo que dich, s'ha de mirar lo que faig. Per'xó'ls homes públics que tractan d'orientar la societat deuen mostrar la seva vida privada enmotllada a las teorías que predican, y tenim dret de mofarnos d'ells quan están en contradicció ab sa manera d'ésser.

Trobarnos a nosaltres mateixos es l'ideal. Entenent en aquest sentit la orientació de nostres actes, poch se'ns en donará de que res se corretteixi, poch de que res se realisi, menys de que res se purifiqui, ni s'honori, ni tingui consciencia ó no de si mateix, ni aboleixi ó no las trabas convencionales que'l torturan. Es més: reconeixém el dret inviolable que té tot lo existent de seguir pel camí del mal, si aquest li plau. Un cop ens hem trobat, ja no hem de témer el fernes las preguntes, perque la esperança en un mateix no s'esborra may (1), perque may aspirarém sinó a alló que sabém podrém assolir. Mal-

(1) Quan s'esborra, produheix el suícidí, qu'es la excepció.

grat l'individu en la societat, al exteriori-sarse menteixi, quan se parla ab ell mateix no s'enganya y sab fins ahont arriba y fins ahont pot desitjar.

Procurém corretjirnos un á un mateix, realisém la vida en nosaltres, purifiquemnos individualment, meditem nostra existencia, y abolim pera nostre us todas las convencions. Si en aixó buscavam la felicitat, fácil ens haurá sigut trobarla, donchs de nosaltres depenia. Voler enmotllar als altres á nostra felicitat, sobre ésser absolut y tiránich, es empresa gegantina y que no's pot realisar.

Viure en un mateix es viure de debó. Viure en els altres es no viure un mateix, y tot lo més, concedint molt, fer viure á aquests altres. Si á aixó hem vingut al món, cal anarsen desseguida. ¿Veritat?

OBSERVACIONS SOBRE LA VIDA MODERNA (1)

APUNTES PERA UN LLIBRE QUE NO SURTIRÀ MAY
XI

Si diguessim qu'en la vida tot es joch, se'ns titllaria de paradoxals. Mes si'ns concretém á afirmar que molts, la major part dels actes humans, son actes de joch, haurém dit una veritat incontestable. Fixémnoshi:

Potser no tothóm juga ab Deu, ó, al menys, no creu jugarhi; però, lo qu'es ab l'infern y la gloria tothóm hi juga. Aquí, salvant raras excepcions, ens dihém catòlichs. Obrim una doctrina y veurém tot seguit el gran número de pecats mortals en que podém caure, y lo més trist es que hi cayém á cada dos per tres. L'home es debill! Y que hi cayém es un fet indiscutible. Els més sants, els més bons, se confessan cada dos ó tres dias. Si'ls demés no's confessan tant no es perque pequin menys—pecan més,—sinó perque son *més jugadors*, es á dir, se fian més de la sort.

«Seria molta casualitat,—se diuhen,—que'm moris d'avuy á demà!» Donchs bé, son tants els pecats que fem, y aixó de la contrició y del arrepentiment ens ho preném tant á la lleugera, que—no hi há dubte—ens juguém la immortalitat blanca contra la negra á cada pas. A cada pas tenim la vida al encant; la vida eterna! Y som catòlichs!

També'ns juguém la vida terrena y la salut á cada pas. ¿Quin es l'home que consulta y fa cas del metje, no estant malalt? ¿Quin el que no té vicis y capritxos que sab li son perjudicials? Un trevallà més de lo que pot; l'altre, que tindria de fer exercici, va sempre en cotxe; fulaneta, que pateix un principi de bronquitis, se lleva, s'apreta'l pit ab la cotilla, y escotada se'n va á la inauguració del Liceu; en Ton fuma ab pipa al costat de drogas inflamables, etc... Tothóm vol viure, y tothóm, fiantse de la sort, viu de miracle. Els que menys jugan ab la vida, els prudents y previsors, son titllats de maniàtichs y aprensius. Els demés, grans jugadors, ens rihém d'ells.

Al casarnos ens juguém tot el pervindre d'una familia á una carta tapada, puig que la dona—en aixó hi convé tothóm—es un sér incomprensible. L'home d'honor se juga á cada pas la integritat de sa persona, puig que sa susceptibilitat l'exposa sovint á las brutalitats del proxim; el vanitós se juga'l pervindre ab una resposta seca, y l'humil se'l juga ab la modestia, que pot fer creure en sa inutilitat. El rich té de fiarse dels pobres que'l serveixen, y'l pobre té de refiarse dels richs á qui serveix. El sabi més sabi no explica res sense partir d'una hipòtesis, y la hipòtesis més evident fins avuy, demà pot resultar falsa; juga, donchs, ab la ciencia, y'l tonto més tonto juga continuament ab sa ignorancia que li fa veure las personas y cosas molt diferentas de lo que son. El que vol enganyar juga ab la bona fe dels altres, y'l que creu que may se deixa enganyar juga ab sa propia bona fe. L'ambiciós se juga lo guanyat, y'l desinteressat se juga lo que podria guanyar. L'home honrat se juga lo seu, y'l pillo lo dels altres; y aisis successivament.

Y aisis, per poch que'ns hi fixém, trobarém qu'en tots els actes humans, tant d'ordre moral com material, el joch hi entra per

(1) Végínse'ls números 107, 108, 112, 113, 120, 126 y 130 de JOVENTUT.

part molt bona, sigui ab el nom de fe ó de casualitat, d'esperansa ó d'etzar, de providencia ó de fatalitat, en tots lo desconegut s'hi fica comprometenent ó arriscant els resultats desitjats.

Peró concretém més la qüestió. S'ha dit: jugar es un vici, y tot jugador es un viciós! Es un principi moral indiscutible. Conformes. Però, un cop acceptat aixís en absolut, ¿no haurém de convenir també en que la major part, per no dir tots el homes, son jugadors y per lo tant viciosos?

La demostració no es gens difícil. ¿En qué consisteix, qué vol dir jugar, en son aspecte vulgar y depressiu? Consisteix en guanyar ó perdre diners segons que's realisin ó no tals ó quals combinacions de números, de cartas, de daus, etc. ¿Qué hi entra en tot joch? Una part de càlcul y combinació, y un'altra part d'etzar ó casualitat. Ab la circumstancia de que aquests dos elements hi entran en proporció ben diferenta segons el joch; tant, qu'en la escala de jochs coneguts pot preponderar de tal manera un d'ells, que l'altre queda anulat. Exemple de joch sens etzar, els *escachs*; exemple de joch sense càlcul ni combinació racional, la *rifa*, el *cara ó creu*, la *ruleta*. Entre mitj hi veurém una pila de jochs en que dits dos elements s'hi troban dominant un ó altre en escala més ó menys sensible. El *billar*, el *tresillo*, el *dominó*, la *ratlla dels nyébits*.

Ara bé: inventada la moneda com element comú y facilitador del cambi de productes necessaris pera la vida, admés el dret de y á la propietat, el dret de y al estalvi, y admesa també la obligació de trevallar com á únich medi de procurarse aquell element de cambi necessari pera viure, tenim que: un dels primers fins del home en la vida es guanyar diners. Podria guanyarne jugant, però ja hem vist que jugar era immoral. ¿Quin medi'ns queda? Trevallar. ¿Y qu'es trevallar?

Ben reflexionat, trevallar consisteix en guanyar ó perdre diners, segons que's realisin ó no tals ó quals combinacions de números ó de fets més ó menys imprevistos. Mes alashoras, si es aixís, ¿trevallar es lo mateix que jugar? Si fa ó no fa! Vejemho.

Trevalla l'artista fent obras d'art. ¿Per qué las fa? Pera vendrelas. Alguna excepció hi

há, mes com tota excepció, confirma la regla. Donchs, trevalla per guanyar diners; y'ls guanyará si's realisa la combinació de que l'obra resulti en realitat un'obra bella, ó qu'ho sembli; es á dir, qu'agradi al públich ó á alguns dels del públich que son els que pagan. Si la combinació no surt, pert el temps, el treball y'ls gastos fets. Trobém també en l'obra del artista'ls dos elements qu'hem trobat en el joch: la casualitat ó etzar, representats per la inspiració, per l'acert en arrodonirla pera interessar á tot un públich ó senzillament á un particular, etc., y'l càlcul, representat pel talent del artista, per sa experiencia, pel seu coneixement de las aficions, gustos y capritxos del públich á qui pretén seduhir. Y aquests dos elements, com en el joch, hi entran en proporció ben diferenta. Exemple: El geni té la seguretat de guanyar á la nulitat pretenciosa, s'empenya en jugar y pert sempre.

Trevalla l'industrial transformant primeras materias ó similars, y trevalla'l comerciant facilitant el cambi de mercaderias. ¿Per qué trevallen? Pera guanyar diners segons que's realisin tals combinacions qu'han imaginat. L'industrial diu: las primeras materias me costan tant, el transformarlas me costará tant; si logro vendre'l producte á tant, y ho lograré per tals ó quals rahons—las cotisacions dels mercats, la bona qualitat del género, els competidors, la moda, etc.,—guanyaré tant. El comerciant fa un càlcul per l'estil. Si la combinació'ls hi surt, guanyan diners; si no, n'hi perden, igual qu'en el joch. També aquí hi trobém els dos elements: la combinació ó càlcul y'l etzar. Els primers representats pel talent, la práctica del negoci, els datos certs que li serveixen de base, etc., y'l segon representat per lo imprevist ó lo que no s'ha sabut preveure. Un tractat de comers, un competidor ab qui no's comptava, una guerra, una vaga, un terratrémol, etc. Y també aquí'ls dos elements poden trobarse en proporció ben diferenta. Exemple: L'industrial ó comerciant de cap clar y bona vista que disposa de capitals, assegura'ls perills; en una paraula'l rich, de talent y prudent, es casi segur que guanyará. L'atrevit, qu'abusa del crédito, se fica en negocis que no entén y's fia massa de la sort, casi bé sempre pert.

L'home de carrera, advocat, metje, enginyer, etc., treballan y han treballat pera guanyar diners. Si tenen talent y sort, ne guanyan, si no, tot just fan la *viu-viu*, que casi bé vol dir perdre, puig dirigida sa activitat per un altre camí que un cop encarrilats ja no poden seguir, haurien guanyat molt més. Lo mateix passa ab la rifa. Hi há qui treu la grossa ab un sol número qu'havia pres, é hi há qui solzament té reintegro d'un número perque acaba com aquella, é hi pert perque havia comprat una desena. Els dos elements, càlcul y sort, son tan evidents, que no tenim necessitat d'insistir.

Y aixis, si examinessim una per una todas las classes de treball que l'home executa lliurement, es á dir, qu'executa *com á empresari* á son compte y risch, veuriam que sempre'ls dos dits elements, la combinació y l'etzar, hi entran en proporcions exactament iguals á las diferentes classes de jochs.

Mes hi há un altra mena de treball: el treball qu'executa un home á compte y risch d'un altre home: l'empleat que guanya un sou, l'obrer que guanya un jornal. Si analisessim detingudament aquest treball, hi trobariam també dits elements. Just es confessar, no obstant, que qui treballa á jornal té més probabilitats de guanyar diners. Aixó si, poch. Seguritat, tampoch, puig l'etzar se manifesta en forma de crisis econòmicas, d'amos que *quiebran*, de màquinas que transforman oficis, etc...

Mes, pera nostre objecte, aquest género de treball no's pot discutir seriament. Avuy dia'l salariat, última manifestació del treball esclau, filosófica y racionalment no s'accepta per ningú. Tothóm convé en que l'únic treball digne del home es el que fa lliurement, espontaniament. Precisament el gran problema que's tracta de solucionar modernament consisteix en l'abolició del salari. Lo que hi há, es que la majoria defensa la necessitat de sa continuació, perque—diuhen—dintre l'actual organisació social no hi há altre medi pràctich de remunerar el treball. Però tothóm convé—y pera nostre objecte ab aixó n'hi há prou—en que si fos possible que cada home treballés lliurement y al esfors lliure li correspongués la cantitat exacta de riquesa produhida, si's trobés aquest medi de remunerar el treball, el salari seria,

com es, un absurd. Absurd que s'accepta á falta d'altra solució millor.

De manera, que aquesta mena de treball, precisament la que menys s'assembla al joch, es precisament la classe de treball que's considera més irracional y més indigna del home. S'accepta com una necessitat.

Resulta de lo dit que l'home, al treballar pera viure, substancialment no fa més que jugar. Y á pesar d'aixó, al home actiu y treballador se l'exalta, y la laboriositat es tinguda com á virtut exemplar, mentres que'ls códichs castigan els jochs d'envit y etzar, las autoritats els persegueixen—quan no se'n aprofitan,—y la societat mira ab cert recel y menyspreu á tot home que juga á tota mena de joch que no sigui'l *joch de treballar*. Com si'l jugador no treballés! Una excepció s'ha fet aquí y es pera la rifa, el joch més joch de tots els jochs, el joch d'etzar per excelencia.

En substancia: ¿quins arguments se donan pera condemnar el joch? El joch—diuhen—es immoral, perque qui juga s'apassiona, qui s'apassiona no sab lo que fa, y no sabentho pot arruinar-se y arruinar á la familia. L'Estat, donchs, té dret á intervenir y, bon tutor dels ciutadans, deu evitar que la temptació s'ofereixi á nostre pas. Y la societat mostra també un elevat sentit moral al vetllar pels sers débils que no saben refugir una temptació tan perillosa.

Els arguments son de pes, son molt pràctichs y—confessemho tot seguit—donada la organisació social y la poca cultura regnants, s'imposan ab lógica inflexible. Deu ens guart que de cop y volta's declarés el joch lliure! Mes, filosóficament, tots aquests arguments no convencén. Primera, perque'l dret de jugar es un dret innat com ho pugui ésser qualsevol altre dret dels que s'han declarat inviolables; segona, perque substancialment tan joch es el treball lliure com el joch franch; y tercera, perque la llei y la societat han demostrat tals dubtes y vacilacions, y mostran tals complacencias segons las circunstancias, que's veu ben clara la falta d'una base sòlida y racional. ¿Quin fonament racional pot tenir una llei que permet la rifa y prohibeix la ruleta? ¿Quina dosis de sentit moral demostra tenir una societat que desprecia al senzill jugador que's distreu perdent ó guanyant poch, y en cambi

s'agenolla davant del *afortunat* mortal qu'ha tret la grossa, se mira als grans banquers com semi-deus y declara homes superiors a tots aquells que, no ab més trevall, sinó ab més enginy y sort, han sapigut fer passar a sa caixa'ls diners qu'eran a la caixa d'un altre, ó de molts altres?

En l'auca del *niño malo* s'hi llegeix una petita sentència en que s'hi troba condensat tot el despreci que mereix a la societat el jugador: «*Juega y pierde!*» ¿Jugar? *Bueno*: qui no juga! Però jugar y perdre es massa. Això no té ni perdó de Deu! Ara, jugar com en Rothschild, per exemple, ja es un'altra cosa. Això es jugar y guanyar!

(Seguirá.)

DESENCANTAMENT

L'auca encara no havia extès pel cel las sevas llencas de llum rosada. Un vent fresch corria per la quintana, gronxant las espigas del blat, joguinejant entre las canyas de las monjeteras, perdentse vers la negra espessor de las arbredas. El mas Pla dormia envoltat per las ombres de la nit, al peu d'un bosch d'alzinas sureras.

Una finestra del mas va obrirse y un llum brillá débilment: sobre l'empit, retalladas las linias del seu cos per trista claror, una noya s'incliná silenciosa. Tenia'l rostre ovalat y pàlit, era rossa y primeta, y sos ulls, inflats de plorar, miraren ab desesperació un punt vermell, encés a molta distancia del mas: era'l disch del ferro-carril, tancant el pas de la via a n'el primer tren. Ennuegá a la noya un fort sanglot, y dels ulls li brollaren llàgrimas a dojo quan ja's creya haverlas acabadas totas.

D'ensá qu'era al mas no havia fet sinó plorar. Els seus pares, pagesos rics, tosuts, enamorats de la terra, l'acabavan de treure de ciutat quasi a la forsa, porque alli un amor boig, el primer, s'havia apoderat d'ella; un d'aquells amors irresistibles y apassionats que tot ho arrossegan. La estada a ciutat havia sigut pera ella un oassis llumi-

nós en la seva vida trista y ensopida de pagueseta... havia sigut naixensa del seu amor tan fresch, tan intens, tan pur... del seu amor que la perseguia, que no volia deixar-la, martiritzant-la ab els seus recorts dolcissims.

Y ovirant las planas dormidas, recordava las nits de la ciutat y las comparava ab el silenci que la envoltava sempre, silenci de la Natura y de l'ànima...

Y plorava porque'l seu amor, qu'era un idili de prometensas y esperansas, s'havia tornat elegia; porque'l seu amor, qu'era un qüento blau, s'havia enfosquit sinistrament; porque'ls seus somnis tan hermosos s'havian esvahit deixant-li sols un rastre de tristesa inconsolable. Y sota la nit muda recordá la destrucció del seu paradís sentimental y romàntich.

Quin paradís el qu'ella havia somniat ab la imaginació atida pels raigs primers del amor! Era un lloch resplendent y ahora seré; un lloch encantat ahont refilavan a tothora'ls aucells cantayres, ahont las ayguas eixian de brolladors melòdichs, ahont las rosas expandian perfums suavissims, ahont s'esborravan els mals recorts, ahont somreyan esperansas, ahont la bonansa era eterna y las soletats alegres. Era un lloch encantat ahont la santa Natura cantava y estimava, ahont l'amor no tenia fi, ahont brillava una claror dolça y tebia, de sol y de lluna a la vegada... La voluntat del seu pare li havia destruhit tot a la noya: el paradís va desferse, una negror horrorosa va envoltarla. El seu amor, que no volia marcirse, ja no l'acariciava dolsa-ment: era pera ella un dolor, un càstich.

Una faixa lluminosa aclarí l'Orient, y un débil buf de vida volá sobre las planas. Las arbredas murmuraren, el blat onejá suau-ment, y del bosch de suros devallá una aledada dolça.

La noya comprenia sa situació veritable: pera'ls seus pares era com una ribera d'albas, com una sureda, com una quartera de blat que s'enduria qualsevol ab prous quartos pera comprarla! Se veyá com un arbre, com un arbre vivent a punt d'ésser tallat. L'arbre de la seva vida's gronxava avans alegrement, las sevas fullas se movian bressadas per vents flayrosos, la tardor era llunyana y d'hivern ni n'havia sentit parlar. Dessota'l

cel blau, l'arbre de la seva vida, sense por de ventadas ni d'oratjes, creixia plascévol: però de cop vents horribles, vinguts de ciutat, el feren estremir de soca a arrel y'l conduhien del cel al infern sens arrencarlo de la terra. Y'l gran huracà de la passió humana va esfullarlo, assecantlo, sacudintlo barbrement, retorsentlo ab furia, y ell, pobre mártir, vensut sens esforços, sense lluyta, s'aplaná gemegant. Y restá solitari, sech y esfullat, estremintse sordament, y l'huracà bramulava encara sens allunyar-se...

El recort planyivol del seu amor revenia pera torturarla una volta més. Y las llágrimas li brollavan sens estroncarse, porque la pobra noya's creya que aquell dolor seria etern, que la seva ánima may més reposaria tranquila.

La pobra ilusionada! No sabia qu'en el món tot passa y s'endolceix! No sabia que á la fi la pagesa rebrotaria en ella, la pagesa enfeynada ab el mas, ab el seu home y'ls seus fills, si'n tenia, ab l'era, el blat, l'ordi, las suredas, l'avirám, els bous, els porchs, las vacas!... No sabia que'l seu cor s'adormiria bressat per las monótonas cansons

dels camps, y que la veu del seu amor, ara tan desesperada, s'apagaria lentament, entre las cendras del oblit, y que si, més endavant, tornava á través dels anys, encara li evocaria remembransas tristas, però d'una tristesa dolça y suau!...

L'auba va extendres pel cel alegrement. Y la noya tancá la finestra aixugantse'ls ulls plorosos.

Els aucells rellavan. Una sinfonia de colors comensava'l seus preludis. Las espigas y las rosellas s'abrassavan. Entre'ls fullatjes s'ohian fluviols de pastors y drinchs suaus d'esquellas. Las pagesias lluhian son color blanquinós en mitj de la verdor. Morian els ecos de la nit confonentse ab murmuris de torrents y canturias de fonts, ab veus misteriosas que's perdian donant naixensa á d'altres més claras y vivas. Y brollava de la terra una veu armoniosa y plena, creixent sempre y aixamplantse...

CAPVESPRE

Quan la celistia se fonía
l'aucell deixava sas cansons,
y á dintre'ls lliris s'arraulía
tot un esvol de papallons.

—La nit s'acosta misteriosa;
galas del bosch, ve la foscó:—
el papalló d'ala cendrosa
parlava així al lliri d'olor.

—Tots junts farém llarga dormida
boy esperant al endemà,
fins que l'auada sia eixida
qu'ab llur petó'ns deixondirà.

Y ubriacats per dolça essencia
que servan prou vostres perfums,
voleyarém ab més ardencia
del jorn naixent entre'ls vessllums.—

Y enamorats d'aquellas brancas,
s'hi condormfan lentament,
fent de bressol las fullas blancas
que's bellugavan dolsament...

Parpellejant, en l'ampla volta
d'estels eixia un gran estol,
y á n'el vell día trista absolta
cantava alhora'l rossinyol.

JOSEPH DURÓ Y GILL.

SERENATA

El sol ja s'enfonza. Sona la campana:
monótona y trista saluda á la plana
sa ven de metall:

dormíu, fonts y marges, montanyas y arbredas,
quan Orient s'encengui entre boyras fredas
ja us cridarà'l gall.

Dormíu, papallonas d'alas irisadas,
dormiuvos, violetas, per las margenadas
ab somni suau:

un mantell d'estrellas cubreix la planura,
la fresca riera tranquila murmura
y'l món dorm en pau.

S'esmunyen els ayres ab dolça sordina
del brancall del roure á n'el de la alzina,
d'aquesta á n'el pi;

corren per la plana, vibran entre canyas,
travessan joyosos boscos y montanyas
tot fent son camí.

La mar joganera s'ajau en la sorra,
quan romp una onada, un'altra la esborra,
cantant suaument:

las claras estrellas també's persegueixen
y ab ritmes fantástichs girant, resplandeixen
pel fosch firmament.

La flor ja s'acluca, l'aucell plega l'ala:
ni un brunzit d'abella, ni un cant de cigala,
ni un cop de magall.

Dormíu, fonts y marges, montanyas y arbredas,
quan Orient s'encengui entre boyras fredas
ja us cridarà'l gall.

FRANCESC OLIVER

L'ANTICH TEATRE GRECH

III.—EURÍPIDES

ONTA una antiga llegenda del Rhin, que al Faust, una nit d'estiu, serena, en que la lluna ho banyava tot d'una claror melancòlicament voluptuosa, se li va apareixe en mitj d'un jardí de flors luxuriantas,

la bella Helena, y qu'ell, foll d'amor y ple de vida, tant com estava ple de Ciència, va corre en vers ella y va abraçarla. En aquest moment, del campanar de la catedral de Mainz van caure las dotze. Y Faust, al sentir la primera batallada, dirigint la vista al espay, va cridar: — «Atúrat, temps! Párat, hora! qu'ets perfecta!»—

Aixís hauria exclamat jo, si m'hagués trobat á Atenas quan Kronos va marcar la entrada d'Eurípides. L'hora era perfecta. Lo que va venir, no podia ja ésser més que decadencia.

«Atúrat, Arquitectura d'Ictinos! Atúrat, escultura de Fidias! Atúrat, Filosofia de Demòcrit! Tragedias de Sófocles, Comedias de Aristófanés, atureuvos, que sou perfectas!»

Mes, si las obras d'Art son eternas, l'Art no pot restar inmòvil, com tot en la vida! Las formas, desenrotllanse y nudrintse, se descomponen; arribat ja á la Bellesa pura, l'Art s'altera al enriqueirse. La complexitat succeheix á la unitat, els acords variats destruheixen la melodia ab las dissonancias qu'ells arrastran. Els refinaments del modernisme perjudican l'esperit mascle. Las sabias complicacions, las habilitats retòricas, las ponderadas reglas de la Gramática, inmovilisan la ingenuitat espontania. La vida fuig dels empresonaments y dels llassos, encara que aquests siguin d'or y plens de guarniduras.

Quan la columna dórica farceix son capítell del acanto escarolat de Corinto, las sublimes proporcions totals s'amagan. Quan l'hàbil cisell de Lysippos detalla y atormen-

ta'ls tranquils marbres, las estatuas se tornan nerviosas y ja retorsan els seus brassos entortolligats per las serps de la decadencia. Falta qu'Eurípides vingui y pertorbi'l teatre fort d'Schilos y'l teatre perfet de Sófocles, per'obrirlo á las supersticions turbulentas. Es precis que'l públich, qu'era poble, ell el converteixi en *plebs*, pera que uns quants sigles més tart pugui regnar per sobre d'ella el Xristos.

Eurípides, qu'es casi contemporani de Sófocles y contemporani del tot d'Aristófanés, sembla que'l separi d'ells molt més d'un sigle. En aquesta vida ràpida y brillant d'Atenas, quinze anys d'interval entre'l naixement d'ell y'l de Sófocles bastan pera qu'ell pugui iniciar una decadencia. Ell es el que tanca la grandesa d'Atenas. Al aparéixer ell, els héroes se'n van y venen els sofistas. L'antiga religió es desarrelada de la propia terra de la patria. La sublim Palas Atenea, Diki, y'l propi Zeus, palideixen y s'esfuman al entrar en escena'ls deus fills del Asia, deus de mort y de martiri, d'expiació y d'orgia. La farúm del vi que portan y'l fum del encens y la mirra asfixia y desvaneixen els Deus de Grecia.

Ja'ls Filososps prenen devant dels deus la actitud d'Edipos devant del Esfinx terrible. De tant qüestionarlos, la Filosofia's torna dialèctica y ab els seus recargolaments subtils els mata. Buscant l'enigma de la divina essencia, els deus se li evaporan. Sófocles, digne fill de rassa noble, qu'havia vist, essent noy, el triomf dels Helens sobre'ls Medes, qu'ab la hermosa nuditat del Gimnás y lluhint las sagradas formas, havia cantat devant de la mar blava, trepitjant trofeus asiàtics, l'himne de la victoria de Salamina, personifica la Grecia ideal, model de tota perfecció humana. Eurípides, fill d'un taberner y d'una bruixa que venia potingas, atleta bandararra, repartidor de cops de puny, quan

era jove, retòrich ab Prodicos, extrany deixeble d'Anaxàgoras y company de Sòcrates, representa ja la Atenas inquieta, la Atenas pertorbada per las demagogias ordinarias, embrutida per las religions absolutistas y terroríficas del Asia, preparada á tota tirania. Sembla que no siguin del mateix planeta, ab tot y viure en una ciutat mateixa.

La vida d'Eurípides no té ni la grandiositat heroica de la vida de Schilos, ni la belle-sa serena de la vida de Sòfocles. Schilos combat en el teatre, com á Maratón y á Salamina. Ni Zeus l'espanta. Sòfocles va triomfar vint vegades en el teatre, y un cop essent almirant va vence als Samis.

A través de la obscuritat de la vida d'Eurípides s'hi descubreix un home de la plebe. La seva existencia ha estat objecte de llyuys sense grandesa, de disputas y terrabastalls doméstichs. La Gloria li arriba tart, y encara tota tacada ab la vinassa de las tabernas. Cinch de las sevas tragedias, de las setanta cinch que'n tenia, cinch solament li foren coronadas, mes no ab llores, sinó ab pámpols. Moltes vegadas el poble cult d'Atenas va fer parar la representació dels seus dramas. Tots els bons ciutadans, tots els liberals, els aristàrquichs, se varen declarar en contra d'ell; ben clar ens ho diuhen las genials sátiras d'Aristófanes.

Eurípides, després d'una joventut turbulenta y dissipada, s'va casar, y repudià la dona; casat per segona vegada, la dona no va poder sufrir-lo. D'aquí la seva rabia contra d'ellas. Un dia un va dir á Sòfocles:—«Eurípides, com aborreix las donas!»—«En la escena—va respondre Sòfocles—y en acabat va á buscarlas al *Gineceo*.» Rodava sol y ple de missantropia; per escriure las sevas tragedias, se'n anava á Salamina y's ficava en un antre salvatge é intrincat, ple de tenebras. Y allí, á la esmortuhida llum d'una llantia, meditava y escribia. Un epigrama d'Axandre d'Etolia, ns pinta la seva fesomia com trista y seca. «El deixeble del vell Anaxàgoras—diu—me sembla intractable y ferós; no es pas amich del riure, y ni tan sols el mateix vi l'alegra. Y si lo qu'escriu, á voltas té la dolor de la mel, es d'una atracció pèrfida com la veu de las sirenas.»

A xeixanta vuyt anys se'n va d'Atenas y's retira á Pella, cridat allà per Archelaos, rey de Macedonia, predecessor de Filipos, que's rodejava de filòsops y poetas d'Atenas pera civilisar el seu poble encar mitj barbre. Més tart el Gran Alexandre dirá dels Grechs purs que forman en sas legions, que semblan esperits purs en mitj de remats de bestias.

Archelaos va prodigar las sevas dádivas y'ls honors á Eurípides. Però aquest, un cop arribat á ésser el favorit del despota, com si l'esperit se li hagués quedat á Atenas al anarsen, ja no va produhir res. Sols li va quedar el carácter, putiner y crudel, fins á la

repugnancia. Aristóteles conta, que un patje de nom Decaménich, havent reprotxat á Eurípides el fator de la seva boca y la bruticia de la seva figura, Archelaos, á instancias del seu privat, va entregarli'l jove, y Eurípides lo feu fuhetejar fins que la sanch va rajarli y la pell li va caure á trossos, venjansa indigna d'un fill de la lliure Atenas. En ell va esbravar sa rabia contra tots els poetas qu'atacavan sas torpesas. Potser va ésser el propi Aristófanes el qui ell va voler flagelar sobre la esquena del pobre noy macedonich.

Car va pagar Archelaos l'haverlo entregat lligat á Eurípides; Decaménich, sis anys més tart, y ja essent tot un home, va matar al tirá en una casseria. Y al llensar del arch la fletxa, diu qu'exclamá: «Aixis se cassan las feras!» En quant á Eurípides, quan aixó va passar, ja feya un any qu'havia tingut una mort horrible. Va ésser despedassat per una manada de gossos que rodavan per las montanyas d'Epiro. Y la llegenda, inspirantse en las Bacants y en els miracles de las dionisiacas, va transformar en donas els gossos, donas furiosas contra l'insultador del seu sexo. Els restos d'Eurípides foren enterrats á Pella, y'l llamp caygué tres vegadas sobre la seva tomba. Els deus Olímpichs van marcar aixis la fi del corruptor d'Atenas.

Si se'n sab el lloch de la mort, el lloch del naixement d'Eurípides s'ignora. Com á dramaturch va fer dar un pas més á la Tragedia, però un pas endarrera. Es veritat que va complicar l'acció y li aumentá la importancia, mimvant el chor encara més que Sòfocles; però posant prólech al drama tràgich, en el que s'explica al públich l'assumpto de lo que va á veure, va rebaixarlo, puig tal novetat no constituheix certament una millora. Va ferse notable, sobre tot en sas violentas criticas contra las donas, á las que odiava d'una manera especial, odi que li valgué lo que ja hem dit que la tradició de la mort d'ell conta. El Teatre d'Eurípides se distingeix del de Sòfocles porque'l primer representa al home tal com es en sa acepció més baixa, en tant que Sòfocles el pinta com deu ésser. Els personatjes d'Eurípides están subjectes á todas las passions desenfrenadas, tals com las inspira l'estat d'una naturalesa barbre, no corretjidas per la educació y las idees.

Quan de las tragedias de Sòfocles un passa á las d'Eurípides, li sembla com si de l'Acrópolis cuberta de monumentals edificis y de imatjes divinas, un se'n baixés als fangosos carrerons del Pireo, ahont vos aixordan els crits de las disputas y las inarmónicas canturias dels marinerots borrarxos qu'arriban de Fenicia. Un baf de vi, una fator de bruticia y de resinas socarrimadas omplan de fum y empestan l'atmósfera. L'Ideal s'apaga y'ls deus palideixen; aquests deus grechs tan co-

lossals ab Schilos, tan vivents ab Sófocles, ja no son més que unas sombras. Flotan ab un crepuscle disolvent entre la Filosofia dels cosmòlechs que se'n va y las religions de mort qu'arriban. El Poeta ha perdut el sentit dels hermosos deus de Grecia. Ja no sab lo que simbolisan, lo que signifiquen, de lo que son augustas formas, quina es la seva ànima. Si'ls posa en escena son com a comparsas del prólech y del epilech. El *Deus ex máchina* va surtir dels bastidors d'Eurípides. Aquest brut, que fa'l panegirich terrorífich del Baco asiàtic, que s'imposa pel vi, per la crudelitat y pels miracles, reprotxa als immortals helénichs crims legendaris, dels quals ell ne desconeix completament l'alt sentit simbòlich. Y tot en nom de la Virtut, en nom de la Moral. Sols las predican aquells que no'n tenen!

Es un escéptich de la religió d'Atenas, però es un fanàtic de las religions asiàticas. Ell ataca'ls deus ab la rialla mofeta, y desnaturalisa las tradicions poéticas del paganisme. Las examina á la llum d'una rahó freda, sense veuren la bellesa, ó las complica d'intrigas románticas, y'ls hi substituïx desenllassos arbitraris. Semblan un *palimpseste* mentider, en el qual s'hi trobessin, de tant en tant, trossos de verdadera historia aplicats á un quento apócrif. Egistos; en *L'Electra*, obliga á la filla d'Agamenón, pera envilir-la, á que's casi ab un pagesot dels aforas de Mycenae. Un matrimoni de comedia, desenllassa en l'Orestes, el terrible conflicte del seu parricidi. Menelau, segons Eurípides, no va portar de Troya més que un espectre aéreo que's desvanex en l'ayre, quan ell va trobar á Egipte la Helena veritable. Las tramas mitològicas, sagradas com el vel del santuari de Palas, desapareixen baix aquestas brodaduras arbitrarias.

Ja la mitologia no es més que una fantasmagoria de teatre, que un pot fer y desfer al seu gust. Quan se comparan els personatjes d'Eurípides ab els de Sófocles y de Schilos, resultan aquells, nanos y magres. Tot en ells decreix: la dignitat, la noblesa, la virtut, la poesia; fins el mal consisteix en una especie de venjansa petita. Eurípides rebaixa'ls héroes épichs á l'alsada del més petit de sos contemporanis. Si afectan ésser grans, se veu qu'ho son gracies á las sevas altas solas de fusta. Las sevas capas reals son de *guardarropia*; las passions mesquinas qu'ell els hi presta, son dignas de menestrals ó de gent baixa. Un diria que son semideus qu'han plantat botiga. Ja no lluytan contra'l Fat, ab energia mascle; sols el sofreixen ab impotentia rabia com esclaus que brincan, mentres brunzeix sobre sos caps el fuhet del amo. Las sevas declamacions patéticas sols conmueven las fibras més infimas de la emoció humana. Més que pietat causan fástich. Els seus vells, quan se lamentan, rapapiejan; els seus per-

sonatjes, quan sucumbeixen, se desploman plens de llágrimas, y de tant que's planyen, ja no son de plányer.

Y si no valen res com á héroes, com á intellectuals no son més que uns retórichs. Eurípides els ha fet anar á estudi ab els sofistas, avans de ferlos entrar en escena. Tant si son á Argos com á Tebas, á la muralla com al camp de batalla, tots son una colla de xerrayres. El seu Jasón y'l seu Teseo podrian haver donat lliçons de xerrameca á Gorgias. Fins troba sofismes pera justificar els crims més horrendos. Aixís Orestes se disculpa d'haver mort á sa mare, dihent que la dona es com la terra que reb la llevor, y que lo important es sols el pare, perque sens ell no hi há fills.—«Y sense mare, ¿qui fora? infame Eurípides!»—li va cridar en ple teatre una veu indignada. Té tals sentencias, que la Tirania se las va apropiat com á máximas. «Val bé la pena de cometre una injusticia per arribar á obtenir l'imperi; després ja's pot ésser just.» Y Cèssar repetirà més tart á Roma aquest vers pera justificarse. Fins té mots tan hipócritas que semblan dels que al sigle XVII inventaren els casuistas. «La boca ha jurat, mes l'esperit no s'ha compromés pas á res», diu un personatge seu, deixant veure ja á través de la seva careta la futura cara jesuítica d'Escobar ó de Molinos.

La decadencia del chor es també la decadencia de la tragedia. El chor en Schilos y en Sófocles era la conciencia viva, l'ànima forta d'Atenas que hi palpitava. Era l'ideal, per sobre de las passions, y de las lluytas. Mes el chor d'Eurípides ja no exerceix aquesta funció noble. Escolta'ls projectes perversos, la confessió dels crims que van á preparar-se y se'n fa complis.

En tot lo que portem dit no volém dir que Eurípides no fos un poeta; inferior en tot á Schilos y á Sófocles, per xó es el tràgich tercer d'Atenas. Sembla á Padassos, el tercer cavall del carro d'Aquiles, que no era pas de sanch divina com els dos altres, Xanthos y Balios, però quan estava enganxat, ab més ó menys impuls y encara que tirant cossas, també tirava'l carro.

Pera acabar, dirém qu'ab ell la turba puja á las taulas. L'home vulgar s'hi troba, ab tots els seus defalliments y petitesas. Y una pila de sentiments menors fan irrupció en la escena, preludiant l'art popular de las multituds plebeyas. Ja hi há molt y de tot en el Teatre. Ja pot ben riuresen el Gran Aristófanes.

(Seguirá)

MORT DE SANTA ODONIA DE CASTELLA BLANCA

I

Era Odonia de Castella Blanca, blanca com las plomas d'un cigne immaculat y rossa com els fils d'or qu'eran brodats en sa túnica; la seva mirada era serenissima y suau al reflectir dels seus ulls blaus y crestallins com l'aygua; las sevas cellas, d'un arch inefable y perfet davan a tot el seu rostre virginal una expressió encisadora d'enlayrament; els seus llabis fervorosos y quelcóm entre-oberts semblavan sempre exhalar el perfum d'un càntich; las trenas li penjavan lleument a cada banda del rostre y s'allargavan fins als seus genolls com dugas bandes; era alta y majestuosa ab tota la mistica Bellesa que la Puresa dona; las sevas mans semblavan fetas solzament pera surar entre perfums divins y entre tocadas d'arpa; la blanca túnica descenyida, d'amplas mànegas y brodada ab una cenefa d'or als extrems, cubria tot el seu esbelt cos fins a taparli's peus calats ab platejadas sandalias, com un vel que cubris una imatge miraculosa; y tot'ella guardava la flayre de las flors consagradas al cel, y semblavan vibrar en tots sos moviments las notas d'una célica melodia que's desteixian abandonadament al compás dels seus passos.

Vivia ab el seu pare y sas quatre germanas en el majestuós castell voltat pels llachs y'l parch secular y extensissim; son pare vivia en els recorts de las antigas é inolvidables gestas, allà, en la vetusta é inmensa sala omplerta ab las recordansas dels passats y ab els llorers de sas victoriás; y Ella y sas germanas vivian en un somni divi que las embolcallava nit y dia. Sas quatre germanas eran sas companyas; las dugas més grans tenian els cabells y'ls ulls negres, d'una vaguetat divina; las dugas més petites tenian els cabells entre negre y ros y'ls ulls entre blau y negre; totes s'assemblavan a n'Ella, en la majestat y en la Puresa, y anavan, com Ella també, totes vestidas de blanch; las dugas més grans eran com dugas poncellas de taronjer, a punt d'obrirse; las dugas més petites eran com dugas flors de lliri blanch aprop de l'aygua.

El castell en quin vivian era inmens com un monastir y majestuós com un temple... s'alsava y s'extenia ab las murallas cubertas d'anys y ab las grans torras cubertas d'eura, en un amplissim turó desde quin s'hi veyan posturejar-se'ls aucells en las branques dels arbres centenaris del gran parch, y desde quin en las magnificas nits s'hi sentia'l parlar dels boscos y s'hi aspirava la santa flayre de las bosquetanas flors, qu'es dolsa com la mel, en las magnificas nits calorosas... Al bell mitj del ample y ombrejat turó el ma-

jestuós castell s'alsava, semblant a un gegant secular, que fos el rey de las valls ondulosas, y que segués en un tosc y riquissim sitial, tenint per dossier el cel y per catifa la boscuria. A la part del devant, en la cambra que tenia'l gòtich mirador, es ahont vivia'l noble castellà, pare de las cinch germanas, es ahont totes las sacras llegendas dels vells temps semblavan haverse reunit y omplian de destells llur venerable y revellida testa... Quan els raigs d'or del sol que's ponía allà d'enllà—en las montanyas que s'oviravan apenas—penetravan dins d'aquella cambra solemnia, els batalladors trofeus s'iluminavan y reflectian tristament, recordant el destellar de las armuras sota del sol; recordant la remor de las armas al compás de la marxa; recordant el brunzir dels corvats corns devant de las enemigas tendas; y al voltant de la figura d'aquell vell, semblavan evocarshi els grans fets d'armas anyorats y las esforsadas conquestas; y'ls companys difunts semblavan allargar las fredas mans en recordansa de las jovas y esfumadas épocas; y cada jorn, sota la besada del sol ponent, s'animava la pàlida y vigorosa cara del noble vell y tremolava dolsament la seva argentada cabellera.

A la part del darrera, aquell castell era com un legendari palau, d'aquells que somniem quan som nins; d'aquells que veyem en la infantivola edat reflectintse en llachs sens fi, assadollantse ab l'augusta poesia dels núvols que demunt seu passan. Era una visió, un somni, un paysatge marvellós capàs d'inspirar pensaments celestials a la pensa més embrutida... El seu mur era d'una severitat augusta, al apareixe cubert per la molsa dels anys sota la vegetal besada; y'l turó demunt de quin el gran castell era edificat, a n'allà formava com una extensa plataforma, enrajolada ab marbre blanch, rentat per las besadas de la pluja y voltada pels dos costats per una barana. D'en tant en tant arribava fins allà, com un eco esfumat de balada guerrera, el soroll de la pesanta armura dels centinellas del castell, qu'en la part del devant la guarda feyan, però desapareixia tot seguit, temerós de profanar aquell virginal lloch ab la feixuga remor del ferro barbre. Al recte de la bella porta qu'entrava en el palau, d'aquella part, unas amplissimas gradas de marbre, blanch també, conduhian al peu del llach grandios que s'extenia a baix; en els replans de las baranas hi havian estatuas y gerros curullats de flors, que desde dalt se reflectian en l'aygua... y aquell llach era tranquil en aquell punt fins allà d'enllà, fins al lluny, donant la ilusió de que la plataforma era una illa; y era matisat, d'en tant en tant, per petits jardins isolats qu'en els jorns molt tranquils semblavan sospesos maravellosament, semblavan surar com si fossen vai-

xells prodigiosos... y 'ls blanchs y armònichs cignes continuament desfloravan las ayguas d'argent deixant darrera seu una estela semblanta à la estela qu'en la blavor dels cels nocturns els estels que cauhen deixan... Y allà baix, com una nova muralla inefable de verdor el voltava'l parch tancantlo à tot esguart impur, protegintlo de tota profanació forana... y molt més enllà, s'extenian las valls, plenas de perfums y de càntichs, las valls que semblavan jardins sota del cel primaveràl d'aquella encontrada benehida... y en llontanansa, emboyradas per la distancia, se veyan desde'l castell las montanyas d'aquell resplendent país, que's confonian ab els núvols, y qu'en las maravellosas postas de sol semblavan amagar darrera seu, un immens y rutilant altar que destellava ab raigs d'or y que resplandia ab magnífichs resplandors d'incendi.

II

En aquella part hi havian las cinch cambras gentils de las cinch germanas. La d'Odonia era tota blanca, com el calzer d'un lliri; y resplandia com resplandeixen à la besada del sol las blancas flors. Las quatre cambras de las demás la voltavan semblantas à flayrosas celdas d'abella. Las dugas de las germanas grans eran rosadas com aquells somnis tan consoladors que volejan demunt del nostre cap en l'amorosa edat de l'adolescencia, y las dugas de las germanas més petites eran blavas com dos espays de cel en una purissima nit de lluna.

Y aquella part del castell estava vedada à tota presència intrusa, aquella part del castell era omplerta ab el sant perfum de las cinch verges miraculosas... En ella s'hi respirava l'ayre més purificat, s'hi aspirava la flayre més bona. En ella tot lo que la vista podia contemplar semblava ésser d'un altre món, semblava ésser lliurat de tota petita lletjesa deficient y de tota malesa descoratjadora. Semblava talmènt aquell lloch un lloch en quin els àngels continuament hi devallessin, un lloch en quin las més santas aparicions continuament s'hi succehissin. Tot era en aquell punt sagrat per la continua oració que la vida d'Odonia y de sas germanas formava, y que s'esbandia per aquells entorns com un perfum, y que s'enlayrava vers els núvols aquells com un càntich. Odonia y sas germanas, surtian de sas cambras virginals en els bells instants en el que'l sol pujava; en els bells instants somniadors en que las clarors rutilantas del nou dia empenyan à las penombres de la nit ja vella; en aquells instants en que's deixondia l'aucellada; en que l'aygua del llach se sublevava dolçament y's desfeya com un prech en onadas d'amor demunt de las gradas de marbre; en que'l bosch cruixia misteriós com si las branques vellissimas s'allarguessin com estol

de brassos condormits pera llensar la peresa nocturna; en que l'oreig mormolava y preludiava'ls bens que duria aquell jorn protègidor y en que'l castell se despertava també espolsant sas inefables cabelleras, com un d'aquells guerrers antichs, braus com un lleó y hermosos com una dona, que dormian ab la pesanta armadura al demunt y qu'al despertar sols havian de tremolar demunt del cap sos cabells perlejats per la rosada.

En aquella hora surtian las cinch germanas de sas cambras virginals; y cad'una d'ellas portava sempre un'arpa, y las quatre, quan la polsavan, la polsavan lleument seguint la polsació capdal d'Odonia; surtian en aquella hora en la terrassa omplerta encara ab las fugidoras vibracions de la nit, y à n'allà entonavan las cinch el seu càntich primer saludant al novell dia. Y las sevas puras veus al surar en las matinals penombres, semblavan un bateament d'alas d'un aixam de papallonas blanquissimas que pampalluguejessin dolçament à las penumbrosas lluhentors de un vesperit crepuscle. Y ab las sevas puras veus s'evocavan en una mateixa evocació tots els somnis qu'en aquella moribonda nit havian refrescat el cor de las cinch Verges com una rosada espiritual que s'extén ab el negre mantell demunt de la Vida, y ab las sevas puras veus semblavan las deixondidoras cantadas dels aucells també fòndreshi, tant, que mentres durava la melodiosa oració tots els accents de la Naturalesa d'aquell benhaurat lloch se confonian en benehida confusió ab la melodia y ab el cant de las cinch donzelles.

Quan las darreras notes parpellejavan encara demunt d'ellas, devallavan totas cinch per las esplendorosas gradas y arribavan en el humit lloch en quin las lleus onas las hi besavan las sandalias silenciosas;... quan arribavan allà, una nevada professó de cignes las venia à rebre, fent destacar entre las clarors matinals sas armòniques siluetas recordadoras de llegenda; las cinch germanas acariciavan aquellas petites testas tan blancas que's centravan majestuosament pel gesto d'aquell coll llarguissim, y entravan en la barca que's bressava allà aprop, hermosa com un d'aquells cignes encantadors y lleugera com una grossa flor, despres de la tija y nadadora... Las quatre companyas d'Odonia empunyavan cada una un rem daurat—que promovia capritxosas y dauradas iluminacions al fendir l'aygua llacustre—y à poch à poch, com si avancés al compàs del càntich mateix qu'entonavan las ayguas condormidas al obrirse, la barca se'n avansava tota voltada de cignes blanchs!... se'n avansava vers el més hermós dels petits jardins que demunt del llach semblavan sospesos, mentres el raig del sol que despuntava més y més llumenava timidament las cabelleras de las Verges remadoras, que destellavan à

cad'un dels moviments de las femeninas testas. Y arribava á la vora del jardí. Las tendras mans abandonavan els remes que restavan en la hermosa barca, y Odonia y sas companyas entravan per l'únich y estret clar que las matas y ls arbres feyan, fins á son bell y amagat interior... Quasi cada dia en aquells instants el sol s'alsava victoriós lluminant totas las valls, tot el parch y la gran extensió d'aygua, y filtrant també sas frisanas fins al interior del isolat jardí. Aquest era dolcíssim... al seu mitj hi havia un altre reduhit y poch fondo llach, matisat de nenúfars y de matas de lliri, y armonisat per alguns dolls de la seva mateixa aygua, que surgian y s'enlayravan fins á caure altra volta en ell, d'algunes de las matas mateixas y que's desfeyan en plujs d'argent, fent regallar las properas y jardinals fullas protegidas pels alts tronchs dels arbustos que darrera seu surgian... En aquell paratje sens igual l'aygua continuament, continuament hi cantava, y la frescor del fullatje apretat y novell l'omplia de beatitut, fins en las mitjdiadas estivals més xardorosas.

Las cinch donzellas abandonavan demunt de l'herba las cinch arpas al arribar á n'allá, y treyan las sandalias de sos peus nusos, y silenciosament, silenciosament, descordavan llurs blansas túnicas y las deixavan escorre á poch á poch al llarch dels seus immaculats cossos... las túnicas restavan demunt l'herbám com escorsas d'algún capoll acabat d'obrirse y las castas nuditats de las germanas apareixia diáfament enmirallantse en l'aygua cadenciosa... las gotas de l'aygua que surgia á dolls prompte lluhian en aquella marmòrea blancor, com gotas de rosada demunt de la blancor d'una estatueta. Y aprés, dolsament, molt dolsament, s'endinzavan en la dolsor de l'aygua freda, y ls amorosos dolls las cubrian á pler cantant sa més armónica cantada... y l'hora somniosa del mistich bany desapareixia castament en aquell paratje cadenciós, en aquell lloch discret pera conreuharhi ls més bells somnis.

Y aprés, quan las túnicas, tendrament, tornavan á cubrir els tendres cossos, cada una de las quatre germanas d'Odonia desapareixia entre ls núvols de flors d'aquell paratje y'n cullia las més flayrosas, y totas, totas al voltant d'Odonia las anava portant. La flayre de las arrancadas flors esdevenia en aquells instants molt més intensa, y Odonia las acariciava, las besava, las colocava tendrament d'una á una á son costat, després d'haverlashi tret el rastre impur d'alguna besada insectívola; y quan sa blanca figura quasi era mitj cuberta pel gran munt de flors, entre totas cinch capá la barca las conduhian; y la barca balansejava el flayrós pes com si bressés el son darrer d'aquellas flors sacrificadas; y las germanas dins de la barca tor-

navan á entrar; y aqueixa s'allunyava vers al parch oposat al castell, encara tota voltada pels blanchs cignes. Allavors els raigs del sol ja cubrian del tot aquella benhaurada extensió d'aygua.

Y la barca—qu'havia deixat una estela de perfums y de fullas caygudas—arribava fins al parch; al ésser allá las germanas agafavan las flors y per ell s'internavan fins arribar á un dels molsosos portals qu'eran en l'alt mur que'l parch del castell guardava; y allá las esperavan vuyt vells guerrers servidors del Comte castellá, dos de quins portavan dugas grossas y dauradas paneras; l'una curullada ab las primeras y petitas fruytas de la estació; l'altra curullada ab pans acabats d'eixir del forn, tous com un fruyt madur y rossos com cabells d'àngel; dos més d'aquells guerrers agafavan tot seguit la càrrega de flors de las Verges, que contrastava inefablement ab aquella veneranda velluria, y s'obria alashoras majestuosa l'alta porta que tancava aquell espay de muralla que voltava'l parch.

Las amplas valls apareixian llavors vibrantas sota del sol, com extensions d'ònadas floridas; y apareixian també llavors las cinch Verges seguidas dels guerrers en aquell secular dintell.

Y afilerats á cada banda de la portalada esperavan á las donzellas una munió de mendicants; ab llurs calvas apostólicas batudas per las diadas nòmadas passadas rebent el sol; ab llurs mans agraphidas y tremolosas que semblavan de cera; tots els mendicants d'aquell benhaurat pais eran socorreguts y amparats pels criats del Comte, y anavan cada mati, després d'haver surtit de las cabanas blansas que'l Comte'ls feya edificar, á rebre un donatiu de las divinas mans de Odonia y sas germanas... Quan las cinch germanas apareixian, el murmuri de llurs agraphidas oracions tremolava com una aureola resplandenta, y las cinch Verges comensavan á repartir la santa almoyna, totas voltadas de llum. Odonia anava prenent flors dels vells brassos dels guerrers, y las depositava en las mans d'aquells vellets que la veneravan; la flayre d'aquellas flors surtidas de la blanca mà'ls era com un recort de sa felissa y esfumada juvenesa; y besavan tots aquella almoyna sublim tal com se besa un donatiu ofert per una mà reconfortadora. Aprés, las dugas germanas que tenian els cabells entre negre y ros, á n'els pobres afavorescuts per las flors s'atansavan y ls hi allargavan dolsament un d'aquells pans que curullavan las dauradas paneras; els humils llabis besavan també aquell pa, y feyan volar las benediccions per demunt de la virginal hermosura; y las dugas germanas que tenian els ulls entre blau y negre sentian bategar els cors tendrissims per la benefactora emoció. Y aprés els mendicants sadollats

d'alegria eran afavorescuts per las germanas que tenian els ulls negres y'l cabells negre y ondós. Aquestas agafavan delicadament las fruytas en aquella estació cullidas y las oferia, després de las flors y del pa, á n'aquells venerables; y las germanas de cabell negre semblavan á voltas las missatjeras de la futura Tardor, oferint castament els primers tressors de sucosa dolçor qu'en altres paissos en quins la besada tardorencia ja hi havia passat, s'allargavan inefablement per demunt de las brancas fecondantas y polsosas.

Y après els pobres afavorescuts desapareixian lentament, á través de las grans matas qu'encatifavan las valls aquellas, com una lenta filera de pelegrins tornant de sa pelegrinada encoratjadora... els vells guerrers se'n portavan á poch á poch las paneras buydas, y la porta del parch se tornava á tancar ab un grinyolar d'esquerpa... las cinch germanas s'internavan pel parch altra volta, dirigintse al llach; y en el lloch de l'almoyna tan ditzós hi quedava solzament quelcóm del sospir de las flors qu'havien refrescat las vellas testas!

Y quan arribavan al castell las cinch germanas virginals s'internavan per las cambras y's dirigian, fent ressonar per aquells llochs, ab cadenciós ressó, l'leuger soroll de sas petjadas y'l leuger frech de sas túnics, cap á la cambra del Comte envellit: al ésser allà, la veneranda figura d'aquell vell s'anima d'una indescriptible faysó, com si'l recort del amor seu li hagués esborrat el recort de sas conquestas ressonantas; y per aquella cambra omplerta ab guerrers despulls semblava que hi hagués entrat un vol de coloms; las cinch germanas besavan amorosament el venerable front, com si li parlessin; y'ls llabis del pare benhaurat se rejovien castament al contacte blanch del front de las cinch fillas.

Y aquestas retornavan á sas cambras altre cop; ja s'havien extés las horas del mitjdia xafogós quan hi arribavan, y un silenci de rosada beatitut ho omplia enterament tot en aquells calorosos espays de temps.

Y en las altas horas de la tarda sublim, quan el sol havia minvat son aplanadora forsa, comensavan, per Odonia y per las demás, els purs instants de somnis y divagacions, els purs instants en quins aquellas cinch ánimas s'enlayraven juntas.

Y las haguerau vistas alashoras vagar embolcalladas ab aquella secular flayre dels arbres del bosch, com si fossin fillas dels tronchs nusosos; á semblansa de las flors que d'ells se desprenian de tant en tant; las haguerau vistas explorant ab aquells ulls tan virginals el punt del cel més misteriós; pensant ab llur volada futura, las haguerau vistas assegudes en els llochs de la boscuria més ama-

gats y esbrinar á n'allà'l gran secret de las robustas socas. Hi havia moments en que la flayre del bosch semblava trascendir en sas ondulosas cabelleras; en que per las túnics que velavan la puresa del seu cos hi reliscavan las aucellals cantadas; en que Ellas semblavan la mostra de las arrels prometedoras d'ombra que sota terra anavan furgant y en que semblavan la promesa de las brancas novellas ahont las fruytas hi semblan flors y ahont las cantadas del aucellam hi son més frescas.

Y las haguerau vistas alashoras preguntarse amorosament quins eran els somnis angelicals qu'havien esdevingut en la desaparecuda mitjdiada, y las haguerau vistas en las horas en que s'escampan els perfums crepusculars cercar el més perfumat lloch de la terrassa pera desferhi'l cántich sublim de la oració vespertina.

Y après, quan els vels de la nit havian devallat com benediccions en aquella benhaurada terra, las quatre companyas aymavan sentir d'Odonia la casta veu, surant y floreixent en las lluhentors de llurs tocadas d'arpa; y en el sorollós silenci d'aquellas perfumadas vetllas estivals, en la divina calma que per aquells entorns en aquellas nits s'extenia, el cant d'aquella Verge sens igual semblava, al acompanyarse ab els sons de l'arpa plena de flors, la oració qu'en el silenci enlayrava l'ánima d'aquell paystatje resplendent, prometent y oferint nous perfums y nous cants en la bella arribada del futur dia.

III

Y en la més santa d'aquellas nits, en quina el fullatge sorollava sens ésser posturejat pel vent; en quina'ls estels se reflectien en el llach com si somriguessin, en quina els cignes blanchs esperavan desvetllats quelcóm que misteriosament venia y en quina las apartadas montanyas feyan destacar llurs ondulacions al clar de lluna, una extremitat divina va penetrar fins en las cambras del castell més reconditas. En l'hora nocturna en que'ls estels semblan volar, semblan deixarse ohir pantejants desde las profunditats corpedoras, els tous de fullatge resplendent que cubrian las altas torras se somogueren com alterats per una potenta ventada... y'l gran castell esdevingué en aquells instants com un cavaller que dormís armat y que's sentís despertat sobtadament per una visió célica. Els vells centinellas que restavan endormiscats deurian sentir allavors quelcóm semblant á lo que sentiren els primers guardadors del Sant Sepulcre al veures enlluhernats per la sacra resplendor y al sentir vibrar en son esperit l'inefable instant d'aquella resurrecció sens exemple... Tot el castell semblá sentir corre'l buf diví per llurs vellissimas venas de pe-

dra; y semblà com un gran altar en el lloch en quin hi habitava Odonia!... Y'ls aucells que niuhaven en els fullatjes seculars esclataren en cançons en aquella mitja nit, donant la santa il·lusió de que cantaven apagadament sota la ofegadora mitjdiada; y en el punt que las campanas més llunyanas contestavan als cants dels galls que's perdian, Odonia y las quatre germanas de vestit blanch eixiren de las cambras remembradoras.

Eixiren juntas, a poch a poch, alteradas ab una alteració inesperada, y avansaren per la extensa plataforma lentament; els ròssechs blanchs de sos vestits eran algunas voltas semblants a alas que's plegan... y las sevas arpas lluhian a la llum de la lluna ab una intensa lluhentor. Avansaren per la extensa plataforma fins a arribar a la escala besada pel llach; al arribar a n'allà un gran defalliment, inefable y sobtat, feu vacilar a Odonia; la feu defallir dolsament en els brassos de sas companyas mentres se li animava'l blanch rostre ab una sobrehumana expressió y mentres els instants de la nit a son entorn, sobrenaturals esdevenian. Alashoras compregueren las quatre germanas que l'acompanyavan, qu'havian arribat els moments sublimes en que la volada d'aquella ànima sens igual esdevindria més alta, y la conduhiren tremolosos fins al peu del llach. Las ayguas brillavan y ho reflectian tot molt castament, aquella nit, y las cinch figuras vaporosas foren per las ayguas reflectidas com may. La barca dolcissima avansà allavors sota'l pes dels bells cossos, tal com avansava en els bells matins, curullada de flors y de càntichs; avansà sota las branques dels arbres dels jardins isolats que s'allargavan demunt d'ella... y al avansar produhi en las ayguas una melodiosa remor. Semblava tament que la barca avansés entre un rastre de sons, tal com en els matins avansava entre un rastre de flors y de fullas despresas, y la estela formada en las ayguas per la barca mateixa s'allargava com una nota capdal. Mentres las germanas s'allunyavan una inquietut sagrada havia sorprés el son del noble y vell Castellà, y li havia fet pressentir quelcòm de lo qu'en aquella santa nit succehiria, y'ls vells servidors del castell, per ordre del Comte cercaren allavors en las cambras de las fillas, y devant de la desaparició d'Ellas, tot el castell brillava pels finestrals, conmós per las llums dels vells servidors. La barca avansà, avansà, fins en un espay que deixavan dos acostats jardins, y a n'allà va aturarse. Per demunt de la barca s'allargavan las branques floridas dels gegantins rosers, ab las rosas properas a esfullarse, y una gran flayre s'esbandí com una aureola per aquells entorns. Tan bon punt la barca s'aturà, caygueren demunt de las Verges las fullas de las rosas d'aquells rosers, com si volguessin cubrilas,

y al caure fregaren las cordas de las arpas tan tendrament, qu'aquestas semblavan vibrar ab vibracions infantivolas... Y aquella sagrada barca, cuberta per la pluja de las fullas d'olor, semblà per uns instants una gran panera en quina s'hi guardessin com joyas las cinch flors capdals d'un gran jardí, tota voltada de papallonas.

Y alashoras Odonia cantà, cantà entre las fullas despresas dels rosers, ab una veu miraculosa, ab una inconeguda veu, com si fos la veu d'una aparició, y'l seu cant darrer se confongué ab els perfums que la voltavan... Y alashoras al entorn de las Verges tot resplandi!... Per un moment, tota la mística joya d'aquella santa nit s'ajuntà al entorn de la barca... y todas las melodias semblavan surar demunt de las cinch testas femeninas... D'allà dalt, dels núvols resplandents que semblavan propers a obrirse, una sobrenatural claror semblà devallar com un raig de sol traspasant els raigs de la lluna, y todas las fullas tremolaren al ensemps, y al ensemps se sublevaren las ayguas, y la blanca extremitut dels cignes s'extengué, com la claror rutilant d'una estrella que va a caure... y mentres en las voras del llach las antorxas dels criats del castell s'hi reflectian, l'arpa d'Odonia's desprengué de las blanques mans y ab una darrera é inefable extremitut Odonia desfallesqué en brassos de sas companyas. Y en aquell instant els vells servidors del Comte castellà s'agenollaren en las voras d'aquell llach sagrat, al oviar la barca resplandenta, y'l murmuri de la oració s'extengué com un sagrat buf per demunt de las antorxas que sorollavan.

Y pel raig de cèlica claror que cubria la barca una volada d'àngels allavors devallà; las vestas d'angélica blancor contrastavan ab la pàlida claror de la lluna trista, y las alas semblavan grans alas de cigne blanch platejadas ab lluhentor d'estrelles... y'l vol d'àngels s'endugué'l virginal cos; se l'endugué; l'enlayrà en un instant dolcissim... y l'arpa abandonada gemegà ab gemech darrer... y la extremitut dels cignes fou més intensa... y per las branques dels arbres centenaris pallejaren todas las fullas... com si l'ànima del gran bosch anyorés aquella companya que se'n anava, y per las cambras del castell hi passà una ventada de despedida y la cambra del Comte castellà s'iluminà ab un reflecte de la claror celestial... mentres el vol d'àngels s'enlayrava ab el divi cos y mentres l'aubada surtia allà d'enllà, l'ensant sos primers destells demunt del castell gegantiu, que restava aturdit com si la millor joya que guardavan sos venerables murs li hagués sigut robada!...

Y més tart las germanas reculliren l'arpa santa del llit de fullas de flors, com llegat de

la germana fugida y la colocaren en un nou altar en la qu'havia sigut cambra d'Ella... y d'alashoras cada nit, quan las campanas dels entorns responian als cants dels galls que's perdian, las quatre germanas entonavan la oració devant de l'arpa d'Odonia, y'ls habitants d'aquellas perfumadas valls y d'aquellas montanyas llunyas, venian cada dia fins al castell pera besar l'arpa d'or y pera ohir la vibració d'aquellas cordas sens igual, que tantas voltas s'havian conms sota la polsació d'aquella Santa.

XAVIER VIURA.

NOVAS

Ab el present número, conforme anunciarem, comensém la publicació de *Titellas febles*, obra original d'en Frederich Pujolá y Vallés, y precedida d'un prólech de l'Emili Tintorer.

Parlan els diaris d'allà y alguns dels d'aquí de que ja es hora de que tornin a posar las garantias a Barcelona... *Bueno*. Sembla que la major part d'homes públichs (lliberals, conservadors, revolucionaris, etc., etc.), creuen lo mateix y que fins el govern està decidit a fernos aquesta almoyna... *Bueno* també.

No s'oblidi aqueixa gent que nosaltres no'n volém d'almoynas: lo únich que volém es que se'ns respectin nostres drets.

Se'ns comunica del «Centre Catalanista Sarrianench», qu'en vista del estat de cosas actual que impedi la celebració de la festa dels Jochs Florals de Barcelona, igualment que la dels d'Arenys de Mar, no s'ha publicat el cartell dels Jochs Florals de Sarrià que dit Centre organisa desde l'any passat, esperant pera millor ocasió la realisació d'aquesta festa poètica y genuinament catalana, que deuria tenir lloch enguany.

Publicacions rebudas:

El Cor del Poble, per Ignasi Iglesias.—Barcelona.—Tip. «L'Avenç».—Ha surtit aquest drama, estrenat a primers d'aquest any, de quin ja'n parla en son degut temps nostre crítich teatral. Esmeradament editat, ve a aumentar la llista d'obras dramáticas del autor.

El prospecte del Colegi de Sant Jordi, dirigit per en Francisco Flos y Calcat, pel curs de 1902-1903, en quin consta la llista d'estudis de dit colegi y'l corresponent quadro de professors, essent son director espiritual el doctor Marián Grandia.

Fidel Giró, impressor.—Carrer Valencia, 311.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els treballs se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors. No s'admeten els que no sían inédits.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n farà crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any.	8	Pesetas.
, Mitj any.	4'50	,
, Trimestre.	2'25	,
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA: Un any.. . . .	9	,
EXTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Céntims.
, atrassat, ab folletins.	40	,
, sense folletins.	25	,